

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ІСТОРИЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА

МОВА, ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА У ЛІНГВОКОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ

Збірник наукових праць

Випуск 3

СУМИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
2016

2. Википедия. Свободная энциклопедия. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>.
3. Филинова Н. А., Омаров Д. Т. Использование гаджетов в образовании как инструмента SMART-технологий. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://zkoipk.kz/ru/2015smart2/1412-conf.html>.
4. Сайфуллин Р. Об эффективности использования информационно-коммуникационных технологий на уроках английского языка. [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://pedsovet.org/component/option,com_mtree/task,viewlink/link_id,167742/Itemid,118/.

В.М. Захарова

ПРО АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ

Освіта в ХХІ столітті стала одним із ефективних інструментів впливу, підвищення економічного та політичного потенціалу країни. Тому ті університети, які не беруть участі в конкуренції стандартів якості освіти, сприяють неконкурентоспроможності своїх навчальних закладів не тільки у сфері освіти, а й у сфері економіки.

Сумський державний університет має 25річний досвід навчання іноземних громадян. Традиційно навчання розпочинається на підготовчому відділенні (ПВ), де засвоюються російська мова і загальноосвітні дисципліни, необхідні для вступу на перший курс.

Проаналізуємо основні методичні напрямки викладання фізики студентам-іноземцям ПВ ДМО СумДУ.

1. Формування навчальної мотивації в умовах скорочення навчального навантаження

Педагогічною метою викладання фізики є підготовка іноземних студентів до основних видів діяльності, що забезпечують ефективну соціально-пізнавальну адаптацію до умов навчання у вищій школі та уміння вирішувати комунікативні завдання у професійній сфері спілкування. Тому завдання навчання фізики студентів на підготовчому факультеті такі:

- оволодіння студентами-іноземцями термінологічною лексикуою через її семантизацію засобами російської мови з опорою на попередній досвід, набутий у процесі навчання рідною мовою;
- вербалізація знань засобами російської мови, тобто вміння правильно побудови та висловлення думки.

Зміст, структуру та логіку курсу «Фізика» складено згідно з вимогами, які ставлять до випускників середньої загальноосвітньої школи та абітурієнтів вищої школи України.

Професійна диференціація полягає в тому, що різні за профілем навчальні групи вивчають курс фізики, який відрізняється кількістю навчальних годин.

З початку відкриття підготовчого відділення СумДУ (1992–2000 рр.) практикувалися такі форми навчання: практичні заняття, консультації, самопідготовка студентів (таблиця 1).

Таблиця 1

Розподіл навчальних годин з фізики (1992–2000 рр.)

Профіль	Практичні заняття	Консультації	Самопідготовка	Усього годин
Мед.-біол.	90	46	46	182
Інж.-техн.	152	52	50	254

У новому навчальному плані, затвердженому в 2000 році, запропоновані нові форми навчання: лекції, лабораторні роботи, індивідуальна робота студентів (таблиця 2).

Таблиця 2

Розподіл навчальних годин з фізики (2001– 2012 рр.)

Профіль	Лекції	Практ. зан.	Лаб. роб.	Конс.	Індив. роб.	Само-підготовка	Усього годин
Мед.-біол.	20	84	16	14	42	18	194
Інж.-техн.	36	124	18	21	69	30	298

Такі різноманітні форми навчання та диференційований розподіл навчальних годин з курсу фізики за різними профілями навчання дозволяли досягти поставленої головної педагогічної мети в навчанні іноземних студентів.

У зв'язку з економічними вимогами часу останні 3 роки на ПВ ДМО СумДУ практикується об'єднання майбутніх інженерів та медиків в одну групу кількістю студентів до 12 чоловік. У таблиці 3 наведений новий розподіл навчальних годин. Як видно з табл. 2 та 3, кількість навчальних годин у студентів інженерно-технічного профілю зменшилася на 170 годин, а у студентів медико-біологічного профілю – на 66 годин.

Таблиця 3

Розподіл навчальних годин з фізики (2014–2016 рр.)

Профіль	Лекції	Практ. зан.	Лаб. роб.	Усього годин
Мед.-біол.	17	71	14	102
Інж.-техн.	30	106	15	151

Обмежена кількість годин, надана для вивчення фізики іноземними студентами, зобов'язує викладачів у мінімально стиснуті терміни дати максимально корисну інформацію, а також навчити їх фізично мислити і застосовувати отримані знання, наприклад, при розв'язуванні ситуаційних задач.

Фізика – це одна із фундаментальних наук, але у той самий час вона не є дисципліною, безпосередньо пов'язаною зі спеціальністю майбутніх студентів-медиків (хоча студенти медико-біологічного профілю на ПВ становлять більшість). Досягти розуміння засвоєння можна за умови, якщо студент буде бачити нерозривний зв'язок фізики з біологічною фізикою – фізикою живих систем. Такі міжпредметні зв'язки підвищують зацікавленість студентів у навчанні.

2. Особистісно-орієнтоване навчання іноземних студентів

Сучасний освітній процес потребує від викладача-предметника не тільки високого професіоналізму, але й відповідного рівня методичної підготовки, використання більш активних та інтенсивних методів навчання. Одним із таких методів є особистісно-орієнтована модель навчання та виховання, що особливо актуально для студентів-іноземців ПВ. Адже така навчальна група – це не просто поєднання різних характерів, різної самооцінки, а й різних психологічних, національних та культурних особливостей студентів при навчанні їх нерідною мовою в нерідному середовищі.

При підготовці до першого заняття доцільно познайомитись із загальною характеристикою студентів групи. Бесіди зі співробітниками деканату ДМО, кураторами, викладачами мовної підготовки дають можливість отримати уяву про особливості даної групи студентів та кожного з них індивідуально.

Особливе місце в навчально-виховному процесі відводиться роботі з обдарованими та талановитими студентами. Майже в кожній групі є студенти, здатні до творчої роботи. Викладач може активно сприяти розвитку цих здібностей та спонукати їх до участі в науково-дослідній роботі, прищепити навички участі в студентських науково-практичних конференціях. Студенти під керівництвом викладача вибирають тему, що їх цікавить, мову на якій буде готуватися доповідь, постер або презентація. Упродовж 2008 – 2015 років іноземні

студенти ПВ ДМО (з Монголії, Нігерії, Камеруну, Турції, Йорданії та ін.) щорічно беруть участь у студентській конференції факультету електроніки та інформаційних технологій СумДУ «Перший крок у науку».

3. Диференційований підхід при викладанні фізики

Робота викладача-предметника повинна будуватись з урахуванням диференційованого підходу до навчання. При цьому основним є:

- 1) досягнення студентами, які мають різний навчальний рівень підготовки, однакового рівня знань, вмінь та навичок;
- 2) досягнення студентами, які мають однаковий рівень знань та вмінь, різних рівнів знань в різних розділах навчальної дисципліни.

Вивчення фізики неможливе без розв'язання розрахункових задач. Вони розвивають вміння та навички використовувати в тій чи іншій формі отримані теоретичні знання. Розрахункові задачі допомагають формувати у студентів кількісну уяву про фізичні процеси.

Одним із способів удосконалення процесу розв'язування задач з фізики є раціональна організація індивідуальної роботи студентів на занятті.

Як впливає з психологічних досліджень, підвищити ефективність розв'язування задач можна за рахунок активізації зорового уявлення виконуваних дій. Тому комп'ютеризація навчання, управління розв'язуванням фізичних задач надають принципово нових можливостей, що особливо актуально для студентів-іноземців ПВ.

З цією метою був створений віртуальний тренажер для перевірки законів збереження в механіці. Виконання програми розпочинається з постановки задачі, яка спрямована на те, щоб студенти зрозуміли проблему і проявили до неї цікавість.

Програма передбачає режим діалогу студента з комп'ютером. Заклучна частина програми має інформативний блок, який відображає результати, отримані в ході експерименту, та контроль діяльності студента.

4. Розробка та використання навчально-методичних матеріалів

Специфіка викладання фізики полягає в тому, що іноземні студенти повинні засвоїти навчальний матеріал, розрахований на два навчальних роки в школі, фактично за півроку. І це, як правило, в умовах низького рівня підготовки з фундаментальних дисциплін та недостатнього володіння російською мовою.

На початковому етапі навчання важливо, використовуючи мову спеціальності, сформувати природничо-наукову мовну базу. Фізика, математика, хімія використовують загальновідомі для всіх країн мову формул, одиниць вимірювання, позначення, і це полегшує їх вивчення на російській мові, але розвиток мовних навичок залишається проблемою.

Недостатній обсяг знань з фізики призводить до того, що викладачі-предметники виступають у ролі викладача російської мови.

Активізувати мовну діяльність студентів-іноземців допомагають навчально-методичні матеріали.

Для кожного з розділів фізики розроблені методичні вказівки, що мають єдину логічну структуру навчального матеріалу. Наприклад, розділ «Механіка» складається з трьох частин: «Кінематика», «Динаміка», «Закони збереження в механіці». Кожна частина містить матеріал одного модуля, наприклад, модуль «Кінематика» охоплює: п'ять тем, приклади розв'язування задач, задачі для самостійного розв'язування, тематичний контроль.

У кінці методичних вказівок є основні формули з розділу «Механіка», додатки, таблиці та відповіді до задач для самостійного розв'язування. Матеріал кожної теми відповідає одному заняттю та являє собою план-конспект. Він містить: теоретичну частину, ключові слова та терміни (з наголосом для правильної вимови), актуальні для даної теми конструкції наукової мови, контрольні запитання.

При вивченні кожної теми можна відпрацьовувати такі вміння, як запис під диктовку, читання формул і визначень, формулювання законів. У кінці кожного заняття студенти відповідають на питання тематичного контролю. Таким чином, багаторазова вимова термінологічної лексики сприяє засвоєнню її студентами та формуванню вмінь, які можуть бути використані ними при вивченні інших природничо-наукових дисциплін.

Велике практичне значення для студентів-іноземців має користування «Словником фізичних термінів», який перекладає слова та словосполучення фізичної термінології з російської мови на українську, англійську, французьку, арабську, турецьку, монгольську, іспанську, узбекську мови.

5. Модульно-рейтинговий та оперативний контроль знань студентів-іноземців

При вивченні студентами-іноземцями фізики добре зарекомендувала себе модульно-рейтингова система, яка дозволяє контролювати засвоєння матеріалу в межах окремих п'яти модулів.

Модульно-рейтинговий контроль – це поетапний контроль успішності студентів з визначенням їх індивідуального рейтингу (кумулятивного індексу), що є гарним стимулом у навчанні.

Контроль знань – запорука успішного навчання, тому вдосконалення системи контролю – один із методів оптимізації процесу навчання.

Контрольні завдання мають одразу дві базові функції – навчальну та контролюючу.

Для перевірки знань студентами використовують три способи: письмовий (перевірка знань формул, самостійне розв'язування фізичних задач); практичний (лабораторні роботи); усний (перевірка визначення фізичних величин та законів). При усному контролі велика увага приділяється акцентології, вимові, побудові граматично правильних конструкцій відповідей. Незважаючи на те що проведення

такого контролю потребує великих затрат часу викладача, він дуже важливий, оскільки при вербальному спілкуванні студента та викладача процес навчання продовжується і під час контролю.

З кожного виду контролю студенти отримують оцінки – бали (від 50 до 120 балів). У кінці модуля студенти виконують контрольну роботу.

Рейтингова оцінка модуля – це сума балів за окремі блоки з усіх видів контролю. Підсумок виставляється на екрані рейтинг-контролю в деканаті.

Рейтингова методика оцінювання знань дає можливість враховувати досягнення студента на кожному етапі роботи, сприяє його зацікавленості та отриманню високих показників у навчанні, активізує його самостійну роботу, створює дух змагання у групі за кращі знання та вищі бали.

Регулярний контроль знань є складовою ланкою педагогічного процесу, що дозволяє активізувати пізнавальну діяльність студентів, а викладачу отримати необхідну інформацію про ступінь засвоєння навчального матеріалу кожним студентом та інформацію про те, які елементи навчально-методичного забезпечення недостатньо ефективні і потребують вдосконалення та які корективи необхідно внести в навчальний процес.

6. Організація самостійної роботи студентів-іноземців

Набуття навичок та вмінь самостійної роботи є особливо важливим у сучасних умовах навчання, коли із року в рік зменшується число лекційних навчальних годин, а збільшується кількість матеріалу, відведеного на самоопрацювання студентами вищих навчальних закладів.

По-перше, самостійна робота як навчальна діяльність. Студенти під час практичних занять працюють з текстом навчально-методичного посібника, набувають навичок конспектування, а в кінці самостійно розв'язують одну – дві задачі.

По-друге, самостійна робота як форма організації навчання. Тут існує два напрямки: традиційний, тобто робота, виконана студентом самостійно в довільному режимі часу поза аудиторією. Для ефективності цієї роботи в навчально-методичному комплексі після кожної теми є питання для самоперевірки засвоєного матеріалу, є відповіді до заданих розрахункових задач.

Другий напрямок – це аудиторна самостійна робота: індивідуальна робота зі студентами.

Така робота сприяє закріпленню, поглибленню, розширенню та систематизації знань, отриманих під час аудиторних занять; формуванню навичок та вмінь самостійної роботи з книгою, словником та калькулятором; мотивації регулярної цілеспрямованої роботи із засвоєння предмета; розвитку самостійного мислення, здібностей до самоорганізації; підготовці до вивчення матеріалу наступної теми.

Добре зарекомендували себе такі методи, як: опорні конспекти лекцій, навчальні тести, метод «занурення», тематичні презентації, відеофільми, студентські наукові конференції.

Для студентів інженерно-технічного профілю у 2001–2012 рр. (табл. 2) на такий вид діяльності виділялось 120 навчальних годин (40,3% загальної кількості навчальних годин), для студентів медико-біологічного профілю 74 години (38% загальної кількості навчальних годин). Як показала практика, така кількість годин для самостійної роботи студентів та для роботи викладача зі студентами, давала дуже гарний результат.

Згідно з розподілом навчальних годин з фізики у 2012–2014 рр. на самостійну роботу виділялося всього 26 годин, що складало 20%. А якщо перерахувати відсоток самостійної роботи щодо кількості годин, що виділялось згідно з профілем навчання, то це складає для медико-біологічного профілю 13% навчальних годин, а для інженерно-технічного профілю – всього 9%. У навчальному плані 2014–2016 рр. (табл. 3) взагалі не виділяються години на консультації та індивідуальну роботу зі

студентами-іноземцями. І це, незважаючи на те, що для студентів інженерно-технічного профілю фізика – базова дисципліна.

По-третє, самостійна робота як вид творчої діяльності. Кращі студенти беруть участь в олімпіаді з фізики та в науково-практичних студентських конференціях.

Організація самостійної роботи студентів повинна активно впливати на характер навчального процесу та систематизувати його роботу протягом семестру. Усвідомлення суті та закономірностей самостійної пізнавальної діяльності, оволодіння високим рівням її організації – один із шляхів удосконалення процесу навчання та розвитку особистості.

Ю. Г. Косенко

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІКТ ТА МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМЦЯМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Стрімкий вихід України в європейський простір створює потребу певних змін у галузі освіти. Одними із сучасних методів викладання української мови як іноземної є інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та мережа Інтернет, які відкривають перед студентами-іноземцями доступ до нових джерел інформації, мотивують до вивчення української мови, а також підвищують ефективність їх самостійної роботи.

Методика викладання української мови як іноземної порівняно молода наука. Саме цим зумовлена увага викладачів, методистів до інновацій. Питанням визначення найбільш ефективного використання Інтернет-ресурсів у навчанні української мови студентів-іноземців різних спеціальностей